

TARBIJAVAIIDLUSTE KOMISJONI OTSUS

Asja number 19-1/26-00908
Otsuse kuupäev 10.04.2026
Komisjoni koosseis Taavi Hein

Tarbija
Kaupleja PLACET GROUP OÜ (11198910)

Tarbija nõue Hinnata, kas krediivõimelisuse hindamine vastas vastutustundliku laenamise põhimõttele ja rikkumise tuvastamisel kohustada krediidiandjat tegema nõude ümberarvestus (tasude/intresside vähendamine ja uus arvestus koos selgitustega).

Resolutsioon:

1. Tarbija avaldus rahuldada.
2. Tuvastada, et kaupleja rikkus tarbijaga 14.08.2018, 12.12.2023 ja 11.07.2024 sõlmitud tarbijakrediidilepingute sõlmimisel vastutustundliku laenamise põhimõtet, kuna ei hinnanud tarbija krediivõimelisust nõuetekohaselt.
3. Kohaldada 14.08.2018, 12.12.2023 ja 11.07.2024 sõlmitud tarbijakrediidilepingutele võlaõigusseaduse § 403⁴ lg-s 7 sätestatud tagajärge, mille kohaselt loetakse nimetatud lepingute intressimääraks võlaõigusseaduse §-s 94 sätestatud intressimäär, kui see ei ületa lepingus kokkulepitud intressimäära.
4. Kohustada kauplejat tegema uued arvestused kõigi nimetatud lepingute kohta, arvestades intressimäära vähendamist ning muude tasude ärajäämist, ning esitama need tarbijale resolutsiooni punktis 5 märgitud tähtaja jooksul.
5. Komisjoni otsuse järgimiseks on kauplejal 30 päeva arvates selle Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti veebilehel avaldamise päevale järgnevast päevast, kui otsuses ei ole määratud teist tähtaega (TKS § 60 lg 1).
6. Kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi, võivad nad pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse (TKS § 60 lg 2).

Asjaolud:

Avalduse kohaselt seisneb põhiprobleem selles, et Placet Group OÜ keeldub tarbija esindajale andmast sisulist ja kontrollitavat teavet selle kohta, kuidas hinnati tarbija krediivõimelisust. Laenuandja ei avalda, milliseid andmeid (sissetulekud, kohustused, püsikulud) kasutati ega millise

loogika alusel jõuti järelduseni, et laenud olid tarbijale jõukohased. Kirjavahetuses on viidatud, et krediivõimelisuse hindamise metoodika on ärisaladus ja tarbijal ega tema esindajal ei ole õigust seda teavet saada. Selline seisukoht viitab sellele, et vastutustundliku laenamise põhimõtet ei ole tegelikult järgitud.

Lepingute kronoloogia näitab kõrge kulukusega algset krediidikontot, sellele järgnenud refinantseerimist koos lisaväljamaksega ning hilisemat pikaajalist refinantseerimist. Ühelgi laenu väljastamise hetkel ei ole tõendatud, et tarbija krediivõimelisust oleks nõuetekohaselt hinnatud. See on vastuolus VÕS § 403⁴ nõuetega, mis kohustavad krediidiandjat koguma ja hindama kõiki asjakohaseid andmeid tarbija maksevõime kohta. Riigikohtu praktika kohaselt toob vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumine kaasa intressikokkuleppe tühisuse ja kohustuse arvestada vaid seadusjärgset intressi. Samuti ei saa tarbija kehtivalt loobuda vastuväidetest ka refinantseerimis- või võlatunnistuse kaudu. Seetõttu palutakse TTJA-l rikkumine tuvastada ja kohustada Placet Group OÜ-d esitama läbipaistev ning kontrollitav krediivõimelisuse hindamise kokkuvõte.

Tarbija ei nõustu Placet Group OÜ väitega, et laenusaja oli krediivõimeline. Konto väljavõtted näitavad, et osa sissetulekutest pärines toimetulekutoetusest, mis viitab rahaliste raskustele ega ole püsiv tulu. Kuude lõikes olid rahavood väga pingelised ning netotulemus oli mitmel kuul negatiivne või minimaalne, mis viitab ebapiisavale maksevõimele.

Lisaks näitavad varasemad konto saldod madalat või negatiivset jääki, mis kinnitab ebastabiilset finantsseisu. Tarbija rõhutab, et krediivõimelisuse hindamisel tuleb arvestada tegelikke elatuskulusid, mitte üksnes standardseid näitajaid, ning viitab ka kohtupraktikale, mille kohaselt sellises olukorras laenu andmine võib olla vastutustundetu.

Samuti on krediidiandja hindamismudel läbipaistmatu, kuna puuduvad selgitused metoodika, kasutatud andmete ja arvutuste kohta.

Tarbija palub TTJA-l hinnata, kas krediivõimelisuse hindamine vastas vastutustundliku laenamise põhimõttele, ning soovib menetlusega jätkata.

Kaupleja seisukoht:

Kaupleja vastas, et klient on sõlminud Placet Group OÜ-ga mitu laenulepingut aastatel 2014, 2018, 2023 ja 2024. Viimane, 11.07.2024 sõlmitud leping (REF4112401) summas 5906,74 eurot oli kahe varasema laenu refinantseerimine, mille käigus kliendile uut raha ei väljastatud, vaid ühendati olemasolevad kohustused soodsamatel tingimustel (madalam intress, väiksem kuumakse 71,63 eurot).

Krediidiandja väidab, et kõikide lepingute sõlmimisel hinnati kliendi krediivõimelisust vastavalt VÕS-i ja KAVS-i nõuetele, kontrolliti sissetulekuid, kohustusi ja registriandmeid ning tehti maksehäirete päringud. Krediivõime hindamisel jäi kliendile piisav vaba raha ning DSTI näitajad jäid alla soovitusliku 50% piiri. Samuti ei ületanud lepingute krediidikulukuse määr seaduses lubatud piirmäära.

Klient soovib tuvastada vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise ning nõuab

krediitdivõimelisuse hindamise detailset kokkuvõtet ja laenude ümberarvestust. Krediidiandja leiab, et laenud on sõlmitud õiguspäraselt, ümberarvestuseks puudub alus. Lisaks rõhutab krediidiandja, et refinantseerimine toimus kliendi huvides ja parematel tingimustel.

Komisjoni põhjendus:

Komisjon, olles tutvunud vaidluse aluseks olevate asjaolude, poolte seisukohtade ning esitatud tõenditega, leiab, et tarbija avaldus kuulub rahuldamisele.

Tarbija on esitanud kaupleja vastu nõude vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise tuvastamiseks ja nõude ümberarvestamiseks. Tarbija hinnangul ei hinnanud kaupleja tema krediitdivõimelisust tegelikust majanduslikust olukorrast lähtudes. Kaupleja vaidleb sellele vastu ning leiab, et krediitdivõimelisust hinnati kohaselt.

Tarbija sõlmis kauplejaga lepingu 14.08.2018, mille alusel võttis krediiti summas 2 000 eurot. Seejärel sõlmis tarbija 12.12.2023 tarbijakrediidilepingu summas 3 999,99 eurot ning 11.07.2024 summas 5 906,74 eurot.

12.12.2023 sõlmitud lepingu alusel refinantseeriti varasem krediidikohustus summas 2 059,77 eurot ning ülejäänud summa 1 940,22 eurot väljastati tarbijale. 11.07.2024 sõlmitud lepingu alusel refinantseeriti varasemad lepingud summades 2 064,06 eurot ja 3 842,68 eurot, kusjuures tarbijale täiendavat väljamakset ei tehtud.

Refinantseerimise tulemusel lõppesid varasemad lepingud ning kehtima jäi 11.07.2024 sõlmitud leping summas 5 906,74 eurot tähtajaga 10 aastat, aastase intressimääraga 13,83% ning krediidi kulukuse aastamääraga 14,96%.

Riigikohus on öelnud, et tehingu tühisuse alus on asjaolu, mida peab asja lahendamisel arvestama sõltumata sellest, kas pooled sellele sõnaselgelt tuginevad (RKTKo 28.01.2015, 3-2-1-141-14, p 18; RKTKo 08.06.2010, 3-2-1-40-10, p 14).

Nimetatud kontrollkohustuse teostamise raames on esmalt otstarbekas kontrollida seda, kas tarbijale antud krediidi kulukuse määr ehk krediidi kogukulu tarbijale (VÕS § 406 lg 1) on seadusega kooskõlas. VÕS § 406² lg 1 esimese lause järgi on tarbijakrediidileping tühine, kui tarbija tasutava krediidi kulukuse määr aastas ületab krediidi andmise ajal Eesti Panga viimati avaldatud viimase kuue kuu keskmist tarbimislaenude kulukuse määra enam kui kolm korda. VÕS § 406² lg 3 sätestab, et kui tarbijakrediidileping on sama paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt tühine, siis maksab tarbija tühise tarbijakrediidilepingu järgi saadu tagasi selleks tähtpäevaks, milleks ta pidi krediidi tervikuna tagasi maksma tühise tarbijakrediidilepingu järgi. Sellisel juhul tuleb krediidi kasutamise aja eest maksta intressi VÕS § 94 lg-s 1 sätestatud suuruses. Kuivõrd liigkõrge krediidi kulukuse määra korral on leping tervikuna tühine, siis on selle kontrollimine esmajärjekorras otstarbekas, sest lepingu tühisus tingib kuni tühises lepingus kokkulepitud laenutähtaja lõpuni põhinõude (s.o laenumakse, mille maksmise tähtaeg ei ole algse laenugraafiku järgi saanud) osas nõude rahuldamata jätmise.

Komisjon on menetluses tuvastanud, et 14.08.2018 oli kolmekordne krediidi kulukuse aastamäär 57,18% ning tarbija sõlmitud lepingus 49%, järelkult ei ole kõnealuses lepingus kaupleja

seadusejärgset määra ületanud ning leping on kehtiv.

12.12.2023 oli kolmekordne krediidi kulukuse aastamäär 57,33% ning tarbija sõlmitud lepingus 22,60%, järelkult ei ole kõnealuses lepingus kaupleja seadusejärgset määra ületanud ning leping on kehtiv.

11.07.2024 oli kolmekordne krediidi kulukuse aastamäär 62,76% ning tarbija sõlmitud lepingus 14,96%, järelkult ei ole kõnealuses lepingus kaupleja seadusejärgset määra ületanud ning leping on kehtiv.

Eeltoodust järeldub, et vaidlusaluste lepingute puhul on krediidi kulukude määr seadusega kooskõlas ja lepingud sel alusel tühised tehingud ei ole.

Kaupleja on menetluses tõstatanud kahtluse, mille kohaselt puudub tarbijavaidluste komisjonil pädevus hinnata vastutustundliku laenuandmise rikkumise asjaolusid. Kaupleja viitab TKS § 71 kehtetuks tunnistamisele. Ühtlasi on kaupleja tarbijaga peetud kirjavahetuses avaldanud, et kauplejal ei ole kohustust vastutustundliku laenuandmisega seotud asjaolusid avaldada väljapool kohtumenetlust.

Komisjon märgib, et alates 08.07.2025 (jõustunud 15.07.2025) on kehtetuks tunnistatud TKS § 71, mille kohaselt võis kohtuväline menetleja vastutustundliku laenamise põhimõtte rakendamata jätmise eest karistada kauplejat rahatrahviga kuni 300 trahviühikut ja juriidilist isikut sama teo puhul rahatrahviga kuni 400 000 eurot. Tarbijakaitseaduse 08.07.2025 seletuskirja (jõustunud 15.07.2025) kohaselt sätestatakse TKS §-s 71 sätestatud väärteokoosseis krediidiandjate ja – vahendajate seaduses (KAVS). Nimetatud väärtegude kohtuväliseks menetlejaks määratakse seletuskirja kohaselt Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti asemel Finantsinspeksioon. Kuna kehtetuks tunnistatud säte puudutab üksnes süüteo menetlemise pädevust ning tegemist oli eriseaduses oleva väärteo normiga, siis ei oma see mõju komisjoni pädevusele anda tsiviilõiguslik hinnang vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimisele. Kui komisjonil puuduks pädevus hinnata tehingu tühisust või osalist tühisust vastutustundliku laenamise põhimõtte valguses, siis peaks komisjonil puuduma pädevus lahendada tarbijakrediidivaidlusi tervikuna. Vastasel juhul jääks komisjoni otsuses toodud seisukohtade õigsus sõltuma juhusest, kuivõrd iga tarbijakrediidivaidluse puhul jääks kontrollimata, kas tarbijakrediidileping üldse kehtib. Juhul, kui tehing ei kehtiks, rajaneks otsus tühisel tehingul ilma, et tehingu tühisus oleks tuvastatud ja tooks ilmsena kaasa ebaõige tulemi.

Analoogia korras TsMS §-ga 2 lg 1 on ka komisjonil ülesanne tagada, et asi laheneks õigesti. Komisjon viitab siinkohal varasemale praktikale, mille kohaselt on komisjonil kohustus kontrollida ka vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist omal algatusel (*ex officio*) ja sõltumata menetlusliigist alati, kui asjaolud viitavad tarbijakrediidilepingu sõlmimisele (vt TVK 19-1/25-16885-001).

Vastav kohustus tuleneb Riigikohtu juhistest, kes on vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise kohustuse pannud eeskätt kohtutele (RKTKm 24.11.2023, 2-21-13098/50 p 13 ja 25). Kuigi Riigikohus ei viita tarbijavaidluste komisjonile, lasub vastav kohustus ka tarbijavaidluste komisjonil, kuna tegemist on tarbijate kaitseks kehtestatud imperatiivse kontrolliga, mida tuleb tagada omal algatusel ka kohtuvälistes vaidluste lahendamises. Kehtiva kohtupraktika järgi ei ole võimalik olukord, kus kohus jätkaks õiguspäraselt vastutustundliku laenamise kontrolli omal

algatusel tegemata olukorras, kus asjaolud viitavad tarbijakrediidilepingu sõlmimisele. Ka Euroopa Kohtu praktikas on leitud, et liikmesriigi kohus peab omal algatusel analüüsima, kas on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust (vt Euroopa Kohtu 5. märtsi 2020. a otsus kohtuasjas nr C-679/18, OPR-Finance s. r. o. vs. GK, p 46).

Eeltoodust tuleneb, et komisjonil on kohustus samuti kontrollida tarbijavaidluse lahendamisel vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist, vastasel juhul ei oleks võimalik komisjonil tarbijavaidlusi õigesti lahendada.

Kaupleja ja tarbija vaidlevad lisaks selle üle, kas kaupleja on kohustatud väljapool kohtumenetlust tõendama vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist tõendavaid asjaolusid. Kaupleja väidab, et VÕS § 403⁴ lg 13, mille kohaselt „vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks vajalike kohustuste täitmist tõendab vaidluse korral krediidiandja“, tuleb tõlgendada selliselt, et „vaidlus“ tähendab õigusvaidlust kohtus.

Komisjon kaupleja käsitlusega ei nõustu, kuivõrd kõnealune norm ei seo tõendamiskohustust üksnes kohtumenetlusega. TKS § 4 lg 1 kohaselt on tarbijal õigus saada pakutava kauba või teenuse kohta ohutuse, samuti tervise, vara ja majandushuvide kaitse seisukohalt vajalikku teavet. Komisjoni hinnangul taotleb tarbija enda majandushuvi kaitset, mistõttu palus tarbija kauplejal esitada kohtuväliselt tõendid vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimise kontrollimiseks. Põhimõtteliselt peaks sellise kontrolli nõuetekohase järgimise korral olema ka kaupleja huvides tarbijaga vastavat teavet jagada, kuivõrd see aitaks ennetada kohtuvaidlust, eskaleeruvat kohtuvälist vaidlust ja kauplejal tõendada, et tarbijal puudub kaupleja vastu väidetud nõue.

Menetluses esitatud konto väljavõtete analüüsist nähtub, et tarbija sissetulekud olid ebaregulaarsed ning koosnesid erinevatest allikatest, sh toetustest. Samuti ilmneb, et mitmel kuul jäi kontojääk vahetult enne järgmisi laekumisi väga madalaks või nullilähedaseks. See viitab olukorrale, kus tarbija kasutas kogu laekuva raha igakuiste kulude katteks ning tal puudus püsiv rahaline puhver.

Komisjon käsitleb laenu väljastamise asjaolusid hinnates (i) esmalt 11.07.2024 REF4112401 lepingu sõlmimist, seejärel (ii) 12.12.2023 REF 4026944 lepingu sõlmimist ning seejärel (iii) 14.08.2018 KK3312245 laenu väljastamist.

- i. 11.07.2024 esitas tarbija taotluse restruktureerida olemasolevad laenukohustused üheks laenuks. Selle tulemusel sõlmisid pooled 11.07.2024 uue tarbijakrediidilepingu summas 5 906,74 eurot. Lepingu alusel refinantseeriti varasemad kohustused summades 2 064,06 eurot ja 3 842,68 eurot. Leping sõlmiti tähtajaga 10 aastat, aastase intressimääraga 13,83% ja krediidi kulukuse aastamääraga 14,96%, igakuise maksega 71,63 eurot. Tarbijale täiendavat väljamakset ei tehtud.

Kaupleja on menetluses rõhutanud, et 11.07.2024 sõlmitud lepingu puhul ei suurenenud tarbija krediidisumma, vaid tegemist oli varasemate kohustuste restruktureerimisega, mille tulemusel vähenesid intressimäär, krediidi kulukuse aastamäär ning igakuine makse. Sellest lähtuvalt leiab kaupleja, et tarbija krediidivõimelisuse uuesti hindamine ei olnud vajalik. Samuti viitab kaupleja, et enne lepingu sõlmimist tehti mitmeid päringuid erinevatesse registritesse ning tarbija kohta ei tuvastatud maksehäireid ega muid viiteid makseraskustele.

Komisjon ei nõustu kaupleja seisukohaga, et krediidivõimelisuse hindamine ei olnud vajalik üksnes põhjusel, et tegemist oli olemasolevate kohustuste restruktureerimisega ning igakuine makse vähenes. Võlaõigusseaduse § 403⁴ lg 1 p 2 kohaselt on krediidiandja kohustatud enne tarbijakrediidilepingu sõlmimist veenduma tarbija krediidivõimelisuses. See kohustus kehtib ka olukorras, kus muudetakse olemasolevaid lepingutingimusi või koondatakse varasemad kohustused uueks lepinguks, kuna ka sellisel juhul tekib uus või muudetud kohustus, mille täitmise suutlikkust tuleb hinnata.

Komisjon nõustub, et registripäringute tegemine võib anda teavet tarbija varasema maksekäitumise kohta. Samas ei võimalda maksehäirete puudumine ega registritest nähtav teave iseenesest järeldada, et tarbija on krediidivõimeline. Krediidivõimelisuse hindamisel tuleb esmajärjekorras lähtuda tarbija tegelikust majanduslikust olukorrast, sealhulgas sissetulekute piisavusest ja stabiilsusest ning igakuistest kuludest. Pelgalt asjaolu, et tarbija kohta ei ole registreeritud maksehäireid, ei välista olukorda, kus tarbija ei ole tegelikult võimeline uusi või muudetud kohustusi täitma.

Samuti ei saa komisjon pidada määravaks asjaolu, et igakuine makse vähenes. Kuigi väiksem kuumakse võib ajutiselt leevendada maksekoormust, kaasneb pikema tähtajaga üldjuhul kohustuse kestuse pikenemine ning kogukulu suurenemine ajas. Seetõttu tuleb hinnata, kas tarbija on võimeline kohustust täitma kogu lepingu kestel, mitte üksnes lepingu sõlmimise hetkel arvutuslikult väiksema kuumakse alusel.

Eeltoodust tulenevalt leiab komisjon, et kaupleja viited restruktureerimisele, registripäringutele ja maksehäirete puudumisele ei ole piisavad järeldamiseks, et tarbija krediidivõimelisus oli nõuetekohaselt hinnatud. Krediidiandja kohustus ei piirdu üksnes formaalsete päringute tegemisega, vaid eeldab sisulist hinnangut tarbija maksevõime kohta, mida kaupleja ei ole tõendanud.

Vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks on krediidiandja kohustatud omandama teabe, mis võimaldab hinnata, kas tarbija on krediidivõimeline, ning selle teabe alusel hindama tarbija krediidivõimelisust. Seega hõlmab vastav kohustus nii teabe kogumist kui ka selle sisulist analüüsi.

Teabe saamise kohustuse täitmiseks peab krediidiandja omandama teabe kõigi teadaolevate asjaolude kohta, mis võivad mõjutada tarbija võimet krediiti tagasi maksta. Selleks peab krediidiandja vajaduse korral küsima teavet tarbijalt ning kasutama asjakohaseid andmekogusid. Kogutav teave peab hõlmama eelkõige tarbija varalist seisundit, regulaarse sissetuleku suurust ja selle laadi, sealhulgas töötasu, toetusi ja muid tululiike ning sissetuleku regulaarsust, samuti tarbija olemasolevaid finantskohustusi ja muid igakuiseid kulusi. Lisaks tuleb arvesse võtta tarbija varasemat maksekäitumist ning hinnata, milline on olemasolevate ja uute kohustuste koormus tarbija majanduslikule olukorrale.

Samuti peab krediidiandja koguma andmeid krediidiandjate ja -vahendajate seaduses sätestatud ulatuses, sealhulgas andmeid tarbija sissetulekute, kohustuste, maksekäitumise ning võimalike riskide kohta, mis võivad mõjutada tarbija suutlikkust kohustusi täita. Kui krediidiandjal puudub mõne olulise näitaja kohta teave ning seda ei ole võimalik hankida avalikest andmekogudest, tuleb vastav teave küsida tarbijalt endalt.

Üldjuhul peab krediidiandja krediivõimelisuse hindamiseks kasutama ka tarbija pangakonto väljavõtet, kuna see annab ülevaate tarbija tegelikust rahavoost. Kui krediidiandja ei tuginen konto väljavõttele, peab ta olema võimeline põhjendama, et muu kogutud teave on piisav tarbija krediivõimelisuse hindamiseks (vt selle kohta RKTko 2-21-13098 p 17-21).

(ii) 12.12.2023 esitas tarbija laenuaotluse summas 3 999,99 eurot ning samal päeval sõlmisid pooled vastava tarbijakrediidilepingu tähtajaga 5 aastat. Lepingu kohaselt oli aastane intressimäär 17,90% ning krediidi kulukuse aastamäär 22,60%, igakuise maksega 102,37 eurot. Lepingu sõlmimisel refinantseeriti ühtlasi varasem krediidikohustus summas 2 059,77 eurot.

Komisjon saab aru, et konto väljavõtte analüüsi põhjal tuvastas kaupleja, et tarbija keskmine sissetulek oli 1069,12 eurot ning olemasolevad igakuised kohustused ulatusid 719,41 euroni. Seega jäi tarbijale pärast majapidamiskulude ja muude väljaminekute arvestamist alles ligikaudu 350 eurot vaba raha.

Komisjon leiab, et selline lähenemine ei ole põhjendatud. Konto väljavõttest nähtub, et tarbija igakuised kulutused hõlmasid rohkem kulusid (sh eluaseme- ja sideteenused, igapäevased toidu- ja tarbimiskulud), mille katmise järel ei jäänud tarbijale arvestatavat vaba raha. Vastupidi, kontojääk langes korduvalt enne uusi laekumisi nullilähedaseks ning tarbija kasutas toimetulekuks ka täiendavaid laekumisi (sh toetused ja eraisikute ülekanded). Komisjon leiab, et kaupleja arvutus ei ole usaldusväärne. Kui tarbijale jääks igakuiselt üle ligikaudu 350 eurot, peaks see väljenduma kas püsiva positiivse kontojäägina kuu lõpus või säästude tekkimisena. Konto väljavõttest sellist mustrit ei nähtu. Vastupidi, esineb perioode, kus kontojääk langeb enne uusi laekumisi nulli lähedale, mis näitab, et tegelik vaba raha oli sisuliselt olematu.

Lisaks ei ole kaupleja arvestanud sissetulekute ebaregulaarsusega. Kaupleja enda arvestusest nähtub, et tarbija sissetulekud kõikusid märkimisväärselt. Mõnel kuul ületasid need 1000 euro piiri, samas kui teisel kuul olid oluliselt väiksemad või koosnesid osaliselt toetustest. Sellises olukorras ei saa lähtuda üksnes keskmisest sissetulekust, vaid tuleb hinnata tarbija suutlikkust täita kohustusi ka madalama sissetulekuga perioodidel. Ebastabiilse sissetuleku korral peab krediidiandja arvestama, kas tarbija suudab laenukohustusi täita ka ebasoodsamas stsenaariumis.

Lisaks kaupleja esitatud andmetele on komisjon arvesse võtnud ka tarbija esindaja 18.02.2026 seisukohti, milles analüüsitakse tarbija pangakonto väljavõtet ning selle põhjal ilmnevat tegelikku majanduslikku olukorda. Tarbija selgitustest ja arvestusest nähtub, et tarbija kontole laekusid korduvalt toimetulekutoetused Maardu Linnavalitsuselt (nt 18.07.2023 summas 349,15 eurot, 24.08.2023 summas 345,42 eurot ning 22.09.2023 summas 250,49 eurot). Sellised laekumised viitavad tarbija majanduslikele raskustele ning vajadusele riikliku abi järele. Kaupleja on tarbija rahalisi raskusi ignoreerinud.

Samuti nähtub konto väljavõtte kuupõhisest analüüsist, et tarbija rahavood olid ebastabiilsed ja pingelised. Mitmel kuul oli netotulemus negatiivne või sisuliselt nullilähedane (nt augustis –88,53 eurot, oktoobris –0,15 eurot), samas kui positiivne netotulemus oli minimaalne ega võimaldanud reaalselt säästude tekkimist. Selline rahavoogude muster viitab sellele, et tarbija kasutas kogu sissetuleku jooksvalt ära igapäevaste kulude katmiseks ning tal puudus arvestatav vaba raha.

Komisjon rõhutab, et krediivõimelisuse hindamisel tuleb lähtuda tarbija tegelikust majanduslikust olukorrast, mitte üksnes formaalsetest näitajatest või hüpoteetilistest eeldustest.

Asjaolu, et tarbija täitis varasemaid kohustusi või et tema kohta ei esinenud maksehäireid, ei välista krediitdivõimetus esinemist olukorras, kus tarbija rahavood on püsivalt pingelised ning sõltuvad osaliselt sotsiaaltoetustest.

Eeltoodud asjaoludest tulenevalt leiab komisjon, et kaupleja poolt esitatud arvutus tarbija vaba raha kohta ei kajasta tarbija tegelikku majanduslikku olukorda. Konto väljavõttest nähtuv rahavoog näitab, et tarbija kasutas oma sissetulekuid igapäevaste kulude katteks ning tal puudus piisav reserv laenukohustuste täitmiseks.

(iii) 14.08.2018 sõlmisid pooled tarbijakrediitilepingu summas 2000 eurot tähtajaga 2 aastat. Lepingu kohaselt oli aastane intressimäär 40% ning krediidi kulukuse aastamäär 49%, igakuise maksega 123,69 eurot.

Kaupleja selgituste kohaselt lähtuti lepingu sõlmimisel vastutustundliku laenamise põhimõttest ning hinnati tarbija krediitdivõimelisust, tuginedes tarbija esitatud andmetele ja konto väljavõttele. Tarbija märkis laenuaotluses oma igakuiseks sissetulekuks 900 eurot, finantskohustuseks 88 eurot ning majapidamiskuludeks 100 eurot. Konto väljavõtte analüüsi põhjal tuvastas kaupleja keskmiseks sissetulekuks 808,88 eurot ning finantskohustuseks ligikaudu 100 eurot kuus.

Komisjon leiab, et kuigi kaupleja kogus teavet tarbija sissetulekute ja kohustuste kohta, ei olnud krediitdivõimelisuse hindamine piisav ega vastanud vastutustundliku laenamise põhimõttele.

Esiteks on majapidamiskuludeks arvestatud 100 eurot ilmselgelt ebarealistlikult madal. Konto väljavõttest nähtub, et tarbija tegi regulaarselt kulutusi igapäevaseks toimetulekuks, mistõttu ei ole põhjendatud eeldada, et kõik elamiskulud piirdusid nimetatud summaga. Seega ei kajasta kaupleja kasutatud andmed tarbija tegelikke vältimatuid elatuskulusid.

Teiseks nähtub konto väljavõttest, et tarbija rahaline olukord oli ebastabiilne ning kontojääk püsis valdavalt väga madal. Kuude lõikes esines olukordi, kus kuu lõpu saldo oli marginaalne või isegi negatiivne (nt -36,45 eurot), mis viitab sellele, et tarbijal puudus rahaline puhver ning ta kasutas oma sissetulekud jooksvalt ära. Selline rahaline seis ei ole kooskõlas järeldusega, et tarbija suudaks võtta endale täiendava kohustuse mahus 123,69 eurot kuus.

Kolmandaks märgib komisjon, et kuigi maksehäirete puudumine võib viidata varasemate kohustuste täitmisele, ei ole see iseenesest piisav alus järeldamiseks tarbija krediitdivõimelisust. Krediitdivõimelisuse hindamisel tuleb lähtuda tarbija tegelikust majanduslikust olukorrast ning tema võimest katta lisaks olemasolevatele kohustustele ka uue laenuga kaasnevad maksed.

Arvestades tarbija tegelikku sissetulekut, konto väljavõttest nähtuvat rahakäitumist ning puuduvat finantsilist puhvrit, leiab komisjon, et kaupleja ei hinnanud tarbija krediitdivõimelisust piisava hoolsusega ning jõudis ekslikule järeldusele, et tarbija on võimeline laenulepingust tulenevaid kohustusi täitma.

Kaupleja on viidanud Finantsinspeksiooni juhendile ning toonud välja, et tarbija krediitdivõimelisust hinnati muu hulgas sissetuleku ja laenumakse suhtarvu (DSTI) alusel, milleks kujunes 27,65%. Kaupleja hinnangul kinnitas see tarbija võimet krediiti teenindada.

Komisjon leiab, et ainuüksi DSTI näitaja alusel ei saa teha järeldust tarbija krediitdivõimelisuse

kohta. Tegemist on abistava suhtarvuga, mis ei kajasta tarbija tegelikku majanduslikku olukorda tervikuna. Eelkõige ei arvesta see vältimatuid elatuskulusid, sissetulekute stabiilsust ega tarbija tegelikku rahavoogu.

Lisaks tugineb nimetatud suhtarv eeldustele, mis ei ole kooskõlas konto väljavõttest nähtuva tegeliku olukorraga. Nagu eelpool märgitud, olid tarbija rahavood pingelised ning kontojääk langes korduvalt nullilähedaseks, mis viitab sellele, et tarbijal puudus arvestatav vaba raha ka enne uue kohustuse võtmist.

Seetõttu ei saa komisjon pidada DSTI näitajat antud juhul usaldusväärseks aluseks järeldamiseks tarbija krediivõimelisust.

Komisjon, olles kontrollinud eelviidatud lepingute puhul vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist, möönab küll kontrolli läbiviimist vähemalt kahe tehingu puhul, kuid kaupleja poolt formaalselt ning ignoreerides tarbija tegelikku majanduslikku olukorda ning rahalisi raskusi, millele tarbija laenuvõtmise taotlused olid suunatud.

Sellises olukorras ei võinud krediidiandja mõistlikult järeldada, et tarbija on krediivõimeline võlaõigusseaduse § 403⁴ tähenduses. Seetõttu leiab komisjon, et kaupleja ei ole täitnud vastutustundliku laenamise põhimõttest tulenevat kohustust veenduda tarbija krediivõimelisuses. Krediidiandja võib tarbijaga tarbijakrediidilepingu sõlmida üksnes juhul, kui ta on krediivõimelisuse hindamise aluseks olevate andmete kogumis analüüsimise tulemusena veendunud, et tarbija on krediivõimeline (VÕS § 403⁴ lg 6).

Sama sätte paragrahv 7 sätestab, kui krediidiandja rikub lõikes 6 sätestatud, loetakse tarbijakrediidilepingu intressimääraks VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär, kui see ei ole suurem varem kokkulepitud intressimäärast. Muid tasusid tarbija krediidiandjale sellisel juhul ei võlgne. Krediidiandja peab tagasimaksed uuesti määrama, arvestades intressimäära ja muude kulude vähendamist, ning need tarbijale teatavaks tegema.

Lähtudes eeltoodust, rahuldab komisjon tarbija avalduse.

TKS § 60 lg 2 järgi kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi võivad nad pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse.

Taavi Hein

/allkirjastatud digitaalselt/